

SAKSBEHANDLERE
Inger Johanne Rystad
Cathrine Skredderstuen Rolland

INNVALGSTELEFON
98202809/98202813
DERES DATO

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
20/02712-5

DERES REF.
20/12224

ARK. Sakarkiv
2.2.7

VÅR DATO
25.06.2020

Se mottakerliste

Nordhus - gnr.240, bnr.5, ID 26 2792, Hamarøy kommune - Spørsmål om våningshus er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4 annet ledd, jf. § 4 sjette ledd

Vi viser til Sametingets brev av 20.02.2020, hvor uenighet vedrørende fredningsstatus for våningshus/skole på eiendommen Nordhus gnr. 240, bnr. 5 i Hamarøy kommune (tidligere gnr. 40, bnr. 5 Tysfjord kommune) oversendes Riksantikvaren for endelig avgjørelse. Vi viser også til Riksantikvarens foreløpige svar av 21. april 2020.

Hjemmelen for Riksantikvarens avgjørelse er kulturminneloven (kml) § 4 sjette ledd og forskrift 15. februar 2019 om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven (ansvarsforskriften), §2 (1).

I brev av 20.09.2019 konkluderer Sametinget med at våningshus/skolestue med internat på eiendommen Nordhus er samisk og automatisk fredet, jf. kml § 4 annet ledd. I brevet til Sametinget av 22.12.2019 sier du deg uenig i at bygningen er automatisk fredet. Uenigheten begrunnes både i at det ikke foreligger skriftlig dokumentasjon på at det var internat og at samiske elever bodde i huset. Derfor stemmer det ikke at bygningen er en samisk/norsk sambruksbygning, og at den derfor ikke kan regnes som samiske.

Saken ble oversendt Riksantikvaren 20.02.2020, mottatt her 26.02.2020. I brev datert 22.02.2020-riktig datering er 22.04.2020 - ba Riksantikvaren Sametinget om å kommentere de opplysningene som fremkom i klagen din. Sametinget foretok en ny vurdering og opprettholdt sitt standpunkt, som ble formidlet i brev 15.05.2020 med kopi til deg.

Etter kulturminneloven § 4 annet ledd er samiske kulturminner fra år 1917 eller eldre automatisk fredet. Det er altså to ulike kriterier som må være oppfylt: etnisk tilknytning og alder.

Alderskriteriet

Det fremgår av registreringsrapporten (rapport 1854) at bygningen er oppført på slutten av 1800-tallet, senest ca. 1900. I din klage bestrides ikke dette. Riksantikvaren legger til grunn at alderskriteriet etter kml § 4 annet ledd er oppfylt ved at bygningen er oppført før 1917.

Kriteriet om bygningenes samiske tilknytning

Kriteriene som har betydning for å fastslå om en bygning er samisk, er bygningens historiske og kulturelle sammenheng, funksjonen til kulturminnet, miljømessig sammenheng, byggeskikk, og lokale oppfatninger (Sametinget 2003).

Sametinget legger til grunn at våningshuset/skolestue med internat er samisk. I tillegg kan også bygningen regnes som norsk. Dette begrunnes med at bygningen fungerte blant annet som skolestue både for samiske og norske barn fra omkring 1900 og frem til 1955. I tillegg hadde bygningen internatfunksjon. Bygningen har blitt utvidet noen ganger etter at den ble oppført. Tilbygget fra 1925 ble oppført for å kunne huse postkontor og telegrafstasjon for hele fjorden. Ut fra dette legger Sametinget til grunn at bygningen må sees på som en samisk-norsk samhandlingsbygning.

Sametinget påpeker i sitt brev av 20.09.2019 at eiendommen ligger i et geografisk område hvor samisk og norsk kultur har vært tilstede over lang tid. I nærmiljøet til bygningen var det overveiende norsk bosetting, men i skolens opptaksområde var det generelt sett overveiende samisk beboelse på vestsiden av fjorden, samt i fjordens indre deler.

I din klage bekrefter du at samiske og norske elever gikk på skolen i bygningen. Omlag 25 - 30 kvadratmeter av huset er brukt som skole med egen inngang. Imidlertid påpeker du at det ikke er noe skriftlig dokumentasjon på at det var internat og at samiske elever bodde i huset. Du hevder at dette kunne ha forekommet sporadisk. Tatt i betraktning husets størrelse, antall beboere og andre funksjoner i huset hevder du at det ikke vil være mye rom igjen som kunne vært internatfunksjon på permanent basis. Du stiller spørsmål med hensikten av fredning av en bygning hvor det meste av arealet ikke er norsk/samisk sambruksbygning. Du påpeker også at huset er bygd av Knut Jacobsen og Andreas Davidsen, som begge er norsk.

Riksantikvarens vurdering og konklusjon

Sametinget har med hjemmel i kml §4, annet ledd registrert denne bygningen som et automatisk fredet samisk kulturminne.

Når det gjelder bakgrunnen for denne registreringen viser Riksantikvaren til rapporten «*Forvaltning av automatisk freda samiske bygninger –bakgrunn og status for registreringsprosjektet og prinsipper for forvaltning – Sametinget 2027*», som vi vedlegger.

På bakgrunn av opplysningene som fremkommer i registreringsrapporten (rapport 1854) legger Riksantikvaren til grunn at en del av våningshuset ble benyttet til skole fra ca. 1900 og frem til 1955. På skolen gikk både norske og samiske elever fra både østsiden og vestsiden av Grunnfjorden. Hvorvidt det kan legges til grunn at bygningen også hadde internatfunksjon for samiske og norske barn er noe uklart. Det finnes ikke skriftlig dokumentasjon på dette og det er ulike opplysninger om dette i registreringsrapporten og i klagen. Det er imidlertid ikke bestridt at samiske elever bodde i huset noe sporadisk. På dette grunnlag legger Riksantikvaren til grunn at samiske elever tidvis var innlosjert i bygningen i forbindelse med skolegang. Med bakgrunn i registreingsrapporten og dine opplysninger i klagen legger vi også til grunn at det ble oppført et tilbygg rundt 1925 som huset postkontor og telegrafstasjon og i en periode også skattekontor.

I hvilken sammenheng kulturminnet står i og om det er knyttet til samisk kultur og historie er et viktig kriterium for å identifisere et kulturminne som samisk. Eiendommen ligger i et geografisk område hvor samisk og norsk kultur har vært tilstede over lang tid. Ifølge

registreringsrapporten var det i nærmiljøet til bygningen en overveiende norsk bosetting, men i skolens opptaksområde var det generelt sett overveiende samisk beboelse på vestsiden av fjorden, samt i fjordens indre deler. Bygningen fungerte som skole for både den samiske og norske befolkningen i fjorden over en periode på ca. femti år og ble tidvis benyttet til losji for samiske elever. Disse forholdene viser den samiske og norske tilknytningen til bygget. Det at bygningen defineres både som norsk og samisk tar ikke bort det faktum at bygningen også er samisk. Den flerkulturelle samhandlingen - i dette tilfellet norsk og samisk - er også en viktig del av den samiske kulturen og historien.

Riksantikvaren er enig med Sametinget i at funksjonene som har tilkommet etter fredingsgrensa, dvs. tilbygg på 1920-tallet for å romme postkontor og telegraf styrker betydningen bygningen har hatt for norsk-samisk samhandling i fjorden. Dette kan imidlertid ikke tillegges særlig vekt ved avgjørelsen av om bygningen er en automatisk fredet samisk bygning siden dette ble bygget etter fredningsgrensen 1917. Det forhold at de som bygget huset er norske er ikke avgjørende for om en bygning kan defineres som samisk eller ikke.

Med bakgrunn i våre vurderinger ovenfor legger Riksantikvaren til grunn at bygningen må sees på som en samisk/norsk samhandlingsbygning.

Direktoratets konklusjon er at våningshuset på Nordhus oppført ca. 1900 er fredet i medhold av kml § 4 annet ledd som samisk kulturminner eldre enn 100 år.

Saksbehandlingen

Når det gjelder dine merknader til saksbehandlingen i forbindelse med registreringen viser vi til Sametingets svar i brev av 15.05.2020. På generelt grunnlag vil vi påpeke at i forbindelse med klagebehandlingen hvor du har kommet med nye opplysninger og påpekt hva du mener ikke er riktig, er saken blitt godt opplyst, slik at det grunnlag for å treffe en avgjørelse i saken, jf. forvaltningsloven § 33.

Avslutningsvis vil vi vise til Sametingets informasjon i deres brev av 20.09.2019 og 15.05.2020 om forvaltning av automatisk fredete samiske bygninger og om muligheten til å søke tilskudd til istandsetting. Sametinget påpeker bl.a. at det i forvaltningen av automatisk freda bygninger legges vekt på eiers behov og at de strekker seg langt i å gi råd og veiledning for istandsetting/vedlikehold, og ved eventuelle behov for moderne tilpasninger. Riksantikvaren vil også bemerke at i forvaltningen av automatisk fredete samiske bygninger er det bygningskonstruksjonene fra 1917 eller eldre som har størst betydning, vi viser til vedlagte veileder. Vi anbefaler deg å kontakte Sametinget for å få en nærmere orientering om disse forholdene.

Ta gjerne kontakt med saksbehandler hos oss om du har spørsmål i saken.

Vennlig hilsen

Anne -Judith Munthe-Kaas (e.f.)
avdelingsdirektør

Inger Johanne Rystad
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg: Forvaltning av automatisk freda samiske bygninger - bakgrunn og status for registreringsprosjektet og prinsipper for forvaltning - Sametinget 2027

Kopi til: Sametinget

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Anne Edvardsen		Andørjaveien 2054	9455 ENGENES
Sametinget - Sámediggi		Ávjovárgeaidnu 50	9730 KARASJOK/Kárášjohka